

MUNI
FSS

Sociální a kulturní politika EU

Politiky v EU

Mgr. Monika Brusenbauch Meislová, Ph.D.

Úvod

- Sociální politika = **sdílená pravomoc** EU
- Odlišné historické tradice a (možnosti) realizace této politiky v rámci jednotlivých členských států.
- **Pouze omezené kompetence:** odpovědnost za politiky zaměstnanosti a sociální politiky spočívá převážně na členských státech a jejich vládách
- **Ambiciózní cíle versus realita**
 - Problémy: dohoda na strategii, míra koordinace, odlišné národní přístupy (odlišné historické tradice a možnosti realizace této politiky; různorodost sociálních systémů členských států, odlišné principy a i různá institucionální uspořádání)
- Nedošlo k harmonizaci národních sociálních systémů členských států, ale pouze k jejich **koordinaci**

Obsah sociální politiky

- Zaměstnanost
- Ochrana zdraví (napojenost na pracovní trh)
- Sociální ochrana a inkluze
- Sociální dialog
- Sociální zabezpečení a ochrana
- Příprava na budoucí povolání (vzdělávání)
- Rovné příležitosti - nejprve mužů a žen, později i další oblasti diskriminace (čl. 151 SFEU)
- Lidská práva (?)

Vývoj sociální politiky

- Sociální politika **není oblast pro harmonizaci**
- **Uplatnění principu volného pohybu osob** = závažné sociální a sociálně-politické důsledky
- **Římské smlouvy** – pouze ve velmi omezené míře (návaznost na společný trh)
 - podpora „životních a pracovních podmínek a zaměstnanosti“ (čl. 117 Smlouvy o EHS) = základní cíl Společenství
- Příchod **Jacques Delorse** - sociální dimenze Společenství
- **JEA**: sociální politika jedním z cílů Společenství; větší koordinace v oblasti bezpečnosti práce, ochrany zdraví a pracovního prostředí
- 1989 **Charta Společenství základních sociálních práv zaměstnanců** /Sociální charta/ (x Británie)
 - členské státy poprvé společně vymezily sociální práva

Vývoj sociální politiky

- 1992 **Protokol o sociální politice** – Maastricht (x Británie)
 - „cílem Evropského společenství je vysoká míra zaměstnanosti, sociální ochrany, rostoucí životní standardy a kvalita života a ekonomická a sociální soudržnost a solidarita mezi členskými státy“
 - vznik Hospodářského a sociálního výboru: poradní orgán Komise a Rady
- 1993/1994 **Zelená/Bílá kniha o sociální politice** – konvergence jako nutný předpoklad jednotného trhu
- 1997: **Amsterodamská smlouva**, institucionalizace sociálního dialogu, zapojení Velké Británie
- Vznik **Evropské strategie zaměstnanosti** - nástrojem OMK
- 2000 - **Lisabonská strategie** – rozšíření použití OMK (sociální ochrana a inkluze, penze, dlouhodobá péče...)
- **Smlouva z Nice** – Agenda sociální politiky - další směřování

Vývoj sociální politiky

Lisabonská smlouva a sociální politika

- **Listina základních práv EU**: právně závazná součást LS, která má přispívat k lepší ochraně práv občanů (výjimky v rámci Protokolu č. 30: Velká Británie, Irsko, Polsko; ČR v rámci Deklarace č. 53)
- **Plná zaměstnanost a společenský pokrok** = nově mezi obecnými cíli Unie nová oblast QMV (soc. dávky pro migrující pracovníky, čl. 48 SFEU)
- Nutnost zohledňovat sociální aspekty ve všech unijních politikách (čl. 9 SFEU) – tzv. horizontální sociální klausule

Vývoj sociální politiky

Evropský pilíř sociálních práv

- 2017
- Měl by přinést občanům EU nová, efektivnější práva a podpořit spravedlivý pracovní trh a sociální systém. Cílem pilíře je přispívat k pokroku v sociální oblasti podporou spravedlivých a dobře fungujících trhů práce a systémů sociálního zabezpečení
- **20 základních principů**
- **3 hlavní oblasti**
 - rovné příležitosti a přístup na trh práce
 - spravedlivé pracovní podmínky
 - sociální ochrana a sociální začlenění
- Doporučení pro členské státy (není právní závaznost)

What is the European Pillar of Social Rights?

"The European Pillar of Social Rights is about delivering new and more effective rights for citizens, built upon 20 key principles"

- EC President Jean-Claude Juncker

DID YOU KNOW THAT...

Many countries are reducing the costs of their social services in order to reduce public debt?

Short term cuts to financing can lead to longer term costs?

People with disabilities are still far from reaching employment levels equal to their counterparts?

Principle 1. Education, training and life-long learning

EPR recommends:

Improving access to quality VET for PWD

Promote cooperation between the labour market and VET actors
VET services need to update on trends and adapt their programmes and curricula, in cooperation with businesses!

Principle 3. Equal opportunities

EPR recommends:

Campaigns to combat discrimination, stereotyping and prejudices

Actions that show individualised approaches to support in work and society can benefit all people, should be put in place

PRINCIPLE 4. ACTIVE SUPPORT TO EMPLOYMENT

EPR recommends:

Creating inclusive labour markets through effective employment programmes

Ensuring PWD can access labour guidance from persons that understand disability

Principle 18. Long-term care

EPR recommends:

Good practice in community-based services should be showcased

Ensure support for both informal and formal care, and mixed and flexible services

Training of staff providing long-term care to be able to support different disabilities

#EPSR

What does the EPSR mean for you?

- The EPSR will improve the well-being of people and of vulnerable groups in particular
- The EPSR is putting fair and well-functioning labour markets and social protection systems at the heart of a more social Europe

#INCLUSIONMATTERS

Vývoj sociální politiky

Evropa 2020 – součástí je i Evropská strategie zaměstnanosti, snížení chudoby, zvýšení zaměstnanosti, vzdělanosti

EURES: Evropská síť služeb zaměstnanosti (EURES): platforma usnadňující pracovní mobilitu

Cíle sociální politiky

Cíle politika EU v oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí:

- usnadnit přechod ze školy do zaměstnání
- usnadnit hledání zaměstnání
- modernizovat systémy sociálního zabezpečení
- usnadnit pracovníkům volný pohyb v rámci EU
- zmírnit chudobu
- chránit postižené osoby

Postupný posun v rámci cílů (např. stále větší akcent na podporu znevýhodněných a mladých)

Principy sociální politiky

- **Princip nediskriminace**
- **Princip stanovení minimálních standardů** (ochranná opatření mohou být členským státem zpřísněna)
- **Princip jedné legislativy**
- **Princip exportovatelnosti dávek**
- **Princip sčítání pojistných dob**

Institucionální zabezpečení

- **Evropská komise**
 - Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování (EMPL)
- **Rada Evropské unie**
 - Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele
- **Evropský parlament**
 - Výbor pro zaměstnanost a sociální věci
 - Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví
- **Evropský hospodářský a sociální výbor**

Institucionální zabezpečení

V oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí působí také několik agentur:

- Agentura Evropské unie pro základní práva
- Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci
- Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání
- Evropská nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek
- Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění
- Evropská nadace odborného vzdělávání

Nástroje sociální politiky

- Standardní legislativní nástroje, zejména **směrnice (hlavní nástroj)** → definice minimálních požadavků
 - **Jednomyslnost v Radě**: sociální zabezpečení a ochrana, sociální dialog, zaměstnávání občanů třetích zemí, antidiskriminační opatření
 - **QMV**: zbývající oblasti, viz literatura (Rada může rozhodnout jednomyslně o změně, vyjma oblasti sociálního zabezpečení a sociální ochrany pracovníků – passerelles)
- Legislativa nesmí výrazně ovlivnit financování systému sociálního zabezpečení, harmonizovat národní předpisy
- Komise publikuje bílé a zelené knihy, sdělení, strategie apod.
- **Stimulační opatření** (v případě, že výsledky některých členských států v oblasti zaměstnanosti nejsou uspokojivé)
- Evropský hospodářský a sociální výbor: odborné poradenství k návrhům legislativy, ad hoc stanoviska a konzultace (závazné a nezávazné)

Otevřená metoda koordinace (OMC)

- **Horizontální evropeizace, mezivládní forma**
- Sbližování a koordinace právních systémů bez užití přímé legislativní koordinace (nepřímá harmonizace; výsledkem nejsou závazná legislativní opatření EU)
- Vznik v 90. letech 20. století jako součást **zaměstnanecké politiky a lucemburského** procesu → rozšíření do dalších oblastí (srov. Lisabonská strategie, Evropa 2020)
- **Nástoje OMC**
 - Stanovení hlavních směrů EU spolu s časovými rozvrhy, které mají umožnit dosažení jednotlivých cílů v krátko-, středně- a dlouhodobém časovém horizontu;
 - Zavedení kvantitativních a kvalitativních indikátorů (benchmarking), ušitých na míru potřebám různých členských států a sektorů;
 - Převedení hlavních směrů EU do národních a regionálních politik prostřednictvím stanovení specifických, a to při plném respektu k národním a regionálním specifickým;
 - Periodický monitoring, evaluace, vzájemné hodnocení (členských států mezi sebou) a vzájemné učení.
- Úlohou EK je pouze dohled

Otevřená metoda koordinace

Výhody

- Flexibilita a adaptabilita do různých členských států
- Soft law
- Možnost koordinovat citlivé a komplexní oblasti
- Deliberace
- Naming and shaming

Nevýhody

- Státy využívají již existující politiky (nevede k inovaci)
- Slabý peer-review
- Nejasný dopad
- Formalistní přístup členských států

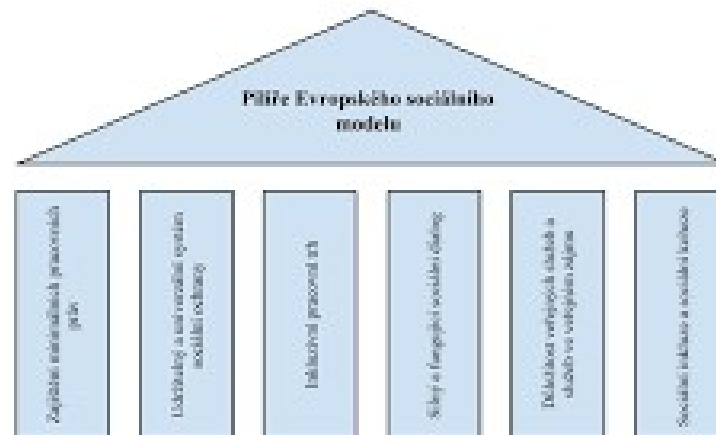
Evropský sociální model

- 1. Vysoký stupeň sociální ochrany
- 2. Sociální dialog, role negociací v rámci tripartity
- 3. Důraz na sociální kohezi
- 4. Soubor klíčových hodnot

- Relativně silná úloha a odpovědnost vlády v sociální oblasti (evropské země prosazují tzv. stát blahobytu, welfare state)
- Štědré sociální dávky
- Rozmanité veřejné služby (bezplatné školství, zdravotnictví)
- Vysoká daňová zátěž

Evropský sociální model

Evropský sociální model

- Odlišné modely v rámci EU – komplikovanost vládnutí (x jednotný trh)
- Existují společné znaky pro určité skupiny států (ale někdy odlišnosti i v rámci skupin)
- **Původí koncept: 3 modely (Esping-Andersen)**
 - **1. Anglosaský** (UK, IR) -minimální podpora rodin, podpora pouze nejchudších (liberální)
 - **2. Kontinentální** (SRN, Rakousko) -zásluhovost, podpora na principu subsidiarity (konzervativně-korporativistický)
 - **3. Severský** (Švédsko, Finsko) -podpora sociální koheze a solidarity, všichni dostanou něco, široká střední třída (sociální stát)
 - Později přibyl: **4. Jihoevropský** (Itálie, Řecko) –přibyl později, propojení modelu 2 a 3,

Finanční nástroje sociální politiky

Evropský sociální fond

- Nepřímo také ostatní ESIF, největší váha ESF (měkké projekty)
- Finanční podpora zaměstnanosti, lidské zdroje, začleňování osob na trh práce, rovné příležitosti, pracovní mobilita
- Klíčový nástroj Evropské strategie zaměstnanosti
- Financování probíhá na úrovni členských států

Program EU pro zaměstnanost a sociální inovace (EaSI)

- Cíl: prosazovat vysokou úroveň kvalitní a udržitelné zaměstnanosti, zlepšovat pracovní podmínky a sociální ochranu.
- Slučuje tři předchozí programy, které byly v letech 2007-2013 spravovány odděleně (PROGRESS, EURES a nástroj mikrofinancování Progress)

Finanční nástroje sociální politiky

Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci

- vznik 2006, prostředek pomoci zaměstnancům, kteří přišli o práci v důsledku změn ve struktuře světového obchodu

Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD)

- Podporuje členské státy EU při poskytování materiální pomoci nejchudším (potravin, oblečení aj.).

Závěrečné zamyšlení

Současné výzvy evropské sociální politiky?

Kulturní politika EU

Úvod

- Činnost EU v oblasti **kultury doplňuje kulturní politiku členských států v různých oblastech** (např. ochrana evropského kulturního dědictví, spolupráce kulturních institucí různých zemí nebo podpora volného pohybu tvůrčích pracovníků)
- Na kulturní odvětví mají vliv i ustanovení smluv, která se kulturou výslovně nezaobírají.

Právní základ

- *„Unie přispívá k rozkvětu kultur členských států a přitom respektuje jejich národní a regionální různorodost a zároveň zdůrazňuje společné kulturní dědictví“.*
- Činnost Unie je zaměřena na **povzbuzování spolupráce mezi členskými státy a v případě potřeby na podporu a doplňování jejich činnosti v následujících oblastech:**
 - zlepšování znalosti a šíření kultury a dějin evropských národů,
 - zachování a ochrana kulturního dědictví evropského významu,
 - nekomerční kulturní výměny,
 - umělecká a literární tvorba, včetně tvorby v audiovizuální oblasti.

Iniciativy

2007: Evropský program pro kulturu: strategický rámec pro činnost EU v kulturním odvětví

2018: Evropská agenda pro kulturu

- strategické cíle; sociální, ekonomický a vnější rozměr:
- 1) podchycení síly kultury a kulturní rozmanitosti pro sociální soudržnost a pohodu
- 2) podpora kreativity kulturní povahy v oblasti vzdělávání a inovací, jakož i pro pracovní místa a růst
- 3) posílení mezinárodních kulturních vztahů.

- Realizována pomocí **pracovního plánu pro kulturu 2019-2022** (přijatý Radou 11/2018). Pět priorit:
 - 1) udržitelnost v oblasti kulturního dědictví
 - 2) soudržnost a kvalitní život
 - 3) ekosystém podporující umělce, pracovníky v kulturních a kreativních odvětvích a evropský obsah
 - 4) rovnost žen a mužů
 - 5) mezinárodní kulturní vztahy.

Iniciativy

- Kreativní Evropa
- Evropská hlavní města kultury (EHMK)
- Označení „Evropské dědictví“
- Evropský rok kulturního dědictví (2018)

Děkuji Vám za pozornost!

brusenbauch.meislova@mail.muni.cz